

KIRJALLISUUTTA

Salaattia

Transforming libraries and educating librarians. Essays in memory of Peter Havard-Williams. Ed. by John Feather. London: Taylor Graham, 1997.

Library and information studies: research and professional practice. Ed. by Micheline Beaulieu, Elisabeth Davenport & Niels Ole Pors. Proceedings of the 2nd British-Nordic Conference on Library and Information Studies, Queen Margaret College, Edinburgh, 1997. London: Taylor Graham, 1997.

Proceedings of the 7th International BOBCATSSS-Symposium, 25th-27th January 1999, Bratislava, Slovak Republic. Learning Society. Learning organisation. Lifelong learning. Eds: Sandra Beheim, Stephan Cradock, Eva Dächert & Sonja Pfurr. Darmstadt 1999.

Esittelyssä on kolme kirjaa, jotka kaikki koostuvat artikkeleista tai esitelmistä. Ne ovat siis salaattia, mutta kuten tiedämme salaatti on terveellistä ja sitä pitää nauttia joka aterialla.

Ympäri imperiumia

Arvioijalle tähän saakka tuntematon englantilainen professori Peter Havard-Williams (1922–1995) on saanut muistokseen oppilaiden, työtovereiden, kollegojen ja ystävien kirjoittamia artikkeleita. Teoksen on toimittanut John Feather, joka seurasi Havard-Williamsia Loughboroughin kirjastotieteen ja informaatiotutkimuksen professorina. Feather on tunnettu kirjahistorian, erityisesti englantilaisen kustannustoimen historian tutkija. Hän on myös julkaissut lukukelpoisen kirjan informaatioyhteiskunnasta ja sen historiallisista taustoista, "The Information Society: a study of continuity and change" (2. p 1998).

Englantilaiset ja muut imperiumien jälkeläiset saavat jo kummilahjana tietynlaisen kansainvälisen toiminnan näkökulman, jonka saavuttaminen on esim. suomalaisille kovemman työn takana, joskin täysin mahdollinen, kuten monet hyvät esimerkit kirjasto- ja informaatioalalla kansainväliset kannuksensa hankkineista suomalaisista osoittavat. Englantilaisilla

ja ranskalaisilla on kuitenkin kotikenttäetu, koska heillä on vanhat siirtomaansa, jotka joka tapauksessa kääntävät katseensa ensi sijassa vanhoihin emämaihiin, vaikka kuinka muuten olisivat itsenäisiä ja omintakeisia. Kielelliset syyt tietenkin myös vaikuttavat siihen, että englantilaiselle on mahdollista työskennellä joka puolella maailmaa. Kansainvälisyys oli Havard-Williamsin uralle leimallista ja sen näkee myös hänen muistokirjastaan.

Havard-Williams johti kirjastokouluja Pohjois-Irlannissa, Kanadassa, Uudessa-Seelannissa ja Loughborough'sta eläkkeelle jäätyään vielä Botswanaassa. Muistokirjan kymmenestä kirjoittajasta kuusi on muita kuin englantilaisia. Kirjan artikkelit käsittelevät kirjastojen ja alan opetuksen kysymyksiä yleensä Afrikassa (kaksi artikkelia), yksittäisissä Afrikan maissa (kolme artikkelia), Koreassa, Pakistanissa ja Ranskassa (yksi kustakin).

Kolmannen maailman maiden kirjastojen nostaminen jaloilleen voi olla turhauttavaa työtä, koska niin monet kulttuuriset ja taloudelliset tekijät vaikuttavat yhtäaikaan eikä teollistuneiden maiden kirjasto- ja koulutusmallien siirtäminen Afrikkaan ja muihin maanosiin aina tuota toivottuja tuloksia. Lisäksi, kuten Michel Menou artikkelissaan, toteaa, teknologinen kehitys näyttää usein riistäneen ihmisiltä muutoksen ohjaamisen mahdollisuuden. Mikään syy ei kuitenkaan ole riittävä lakata yrittämästä ja kirjan artikkeleista päätellen Havard-Williams oli hyvänä esimerkkinä muille.

Äskettäin Suomessa vierailut Paul Sturges kertoo artikkelissaan tiedon poliittisesta taloustieteestä Malawissa vuosina 1964–1994, jolloin maata johti enemmän tai vähemmän diktatorisesti Kamuzu Banda. Muutamien muiden kirjoittajien tapaan Sturges, joka on yhdessä Richard Neillin kanssa julkaissut kirjan "The quiet struggle: libraries and information in Africa" (2. p. 1997), korostaa kuinka hedelmätöntä on lähestyä Malawin kaltaista tilannetta naivin länsimaisesta kirjastoideologisesta näkökulmasta. Täkäläiset ihanteet eivät menesty kovissa olosuhteissa ellei niitä terästä selkeillä käytännöllisillä ja paikallisissa olosuhteissa saavutettavissa olevilla tavoitteilla.

Pohjanmeren rannikoilta

Toinen esiteltävä teos on vielä enemmän salaattia kuin ensimmäinen, mutta myös esimerkki brittiläisestä kansainvälisyydestä. Teos sisältää esitelmät, jotka

pidettiin 1997 Edinburghissa toisessa brittiläis-pohjoismaisessa kirjasto- ja informaatiotutkimuksen konferenssissa. Nykyään kahden vuoden välein pidettävä konferenssi on jo perinne. Tänä keväänä se järjestetään Boråsissa. Edinburghin konferenssin teemaksi oli valittu sama, joka koristaa teoksen kantta: "Library and information studies: research and professional practice". Parinkymmenen kirjassa olevan artikkelin valikoima on monipuolinen. Kukin lukija voi tehdä oman valikoimansa seitsemän yleisemmän teeman alle ryhmitellyistä kirjoituksista. Teemat käsittelevät verkko-opetusta, yleisten kirjastojen suhdetta uusiin välineisiin, tiedonhaun tekniikoita, tiedon käyttäjiä ja saavutettavuutta (eniten kirjoituksia: 6), ammatillista kehittämistä, kulttuurisia ja historiallisia näköaloja sekä tutkimuksen ja käytännön suhdetta. Artikkeleilla voisi olettaa olevan sanottavaa käytännön työssä toimiville. Esittelen tässä muutamia omaan mielenkiintoprofiiliini sopivia kirjoituksia. Ensimmäisenä haaviini sattui kahden edinburghilaisen, Kathy Bucknerin ja Elisabeth Davenportin kirjoitus verkko-opetuksen pedagogisista kysymyksistä. Käytännössä kyse on suunnitelmasta, jonka toteutus alkoi vasta kirjoituksen valmistumisen jälkeen. Suomessa on parhaillaan meneillään monia informaatiotutkimuksen verkko-opetushankkeita, myös tiedonlähteiden opetuksen alalla.

Norjalainen Tord Hoivik puolestaan käsittelee kirjoituksessaan norjalaisten yleisten kirjastojen neuvontatoiminnan tasoa mitannutta tutkimusta ja sen seurauksia. Neuvonnan tasoa on mitattu monissa maissa sokkotestein ja angloamerikkalaisissa tutkimuksissa on päädytty tunnettuun 55 %:n sääntöön: sen verran kirjastojen neuvontapalvelut kykenevät ratkaisemaan annettuja kysymyksiä tyydyttävästi. Tanskassa, Norjassa ja Ruotsissa tehdyt tutkimukset tosin ovat antaneet paljon heikompiä tuloksia, mikä on johtanut ankaraan itsetutkisteluun. Suomessakin tällainen koesarja pitäisi toteuttaa. Mikähän se tulos olisi?

Kirjassa on myös pari kirjoitusta Tampereen yliopiston piirissä tehdyistä tutkimuksista. Toinen käsittelee alueellisen verkkoinformaatiopalvelun kehittämistä käyttäen diskurssianalyysiä (Talja, Heinisuo, Pispä, Luukkainen ja Järvelin), toinen kunnallisten virkailijoiden informaatiokäyttäytymistä koskevaa tutkimusta ja sen pohjalta nousevia vaikutuksia informaatioalan opetuksella ja tutkimuksella (Byström).

Edinburghilaiset A.-M. Green ja M. Higgins esittelevät nuorten suhdetta uuteen informaatio- ja viestintätekniologiaan ja pystyvät esittämään mielenkiintoisia tuloksia, jotka osin tukevat arkihavaintoja mutta ovat silti oivaltavia. Havainnot käsittelevät mm. tietokonei-

den vaikutusta aikuisten ja lasten väliseen tiedon jakautumiseen: lapset ovat enemmän sinut tietokoneiden kanssa kuin vanhemmat; lisäksi käy ilmi, etteivät tavalliset ihmiset ole kovin innokkaita sulauttamaan eri välineitä, kuten televisiota ja tietokonetta, yhteen.

Magnus Torstensson Boråsista pohdiskelee puolestaan kirjoituksessaan, miksi Ruotsissa yleiset kirjastot ovat yhä nimitykseltään "folkbibliotek". Hän mm. osoittaa, että samaan aikaan kuin amerikkalainen yleisten kirjastojen aate tuli Ruotsiin ja olisi voinut aiheuttaa vanhan nimityksen muuttamisen, myös "kansan" käsite muuttui tavalla, joka mahdollisti vanhan kirjaston nimityksen säilyttämisen.

Edinburghin konferenssin esitelmien tarkoitus oli rakentaa siltaa tutkimuksen ja käytännön välille. Kirjoittajat tosin ovat lähes poikkeuksetta alan opetusta ja tutkimusta harjoittavissa laitoksissa työskenteleviä, joten siinä mielessä teoksen luonne on akateeminen. Paljon pidemmälle menevän sekoituksen teoriaa, opetusta ja käytäntöä tapaa kuitenkin siinä perinteeksi muodostuneessa kokoussarjassa, jonka nimi on BOBCATSSS.

Terveisiä Bratislavasta

Akronyymi BOBCATSSS muodostuu muutaman eurooppalaisen korkeampaa kirjasto- ja informaatioalan opetusta antavan laitoksen nimien etukirjaimista. Seitsemäs BOBCATSSS symposiumi järjestettiin monen Budapestin-vuoden jälkeen viime tammikuussa Bratislavassa Slovakiassa. Tämänvuotisen symposiumin osallistujat saivat jo ilmoittautuessaan kouransa kokouksessa pidettävät esitelmät, jotka oli mahdollista ostaa myös CD-ROMina. Kokouksen teemana oli tällä kertaa "Learning society, learning organisation, lifelong learning", mutta tarjolla oli paljon muutakin.

BOBCATSSS, jonka tällä kertaa järjestivät opiskeluprojektina kahden saksalaisen kirjastokoulun opiskelijat (aikaisemmin homman ovat hoitaneet ensin hollantilaiset ja sitten tanskalaiset), on tavoitteiltaan tieteellisistä konferensseista poikkeava. Varsinaiset kansainvälistä uraa tietoisesti luovat tutkijat eivät sinne mielellään mene, koska esitysten laatua ei pidetä korkeana. Sinne pääseeikin esiintymään aika helposti. Mutta BOBCATSSSin idea ei olekaan olla pönäkkä, akateeminen pukujuhla, vaan tilaisuus jossa sekä tutkijat että kirjastonhoitajat että alan opettajat että ennen kaikkea opiskelijat tapaavat toisiaan. Se on ympäristö, jossa on luontevaa ottaa ensimmäiset askeleet kansainväli-

sillä areenoilla.

Suomalaiset alan ihmiset eivät ole paljon käyttäneet tätä tilaisuutta hyväkseen. Suomalaisilla alan oppilaitoksilla, opiskelijoilla, kirjastonhoitajilla ja tutkijoilla olisi kuitenkin paljon annettavaa tuollaisessa tilaisuudessa, koska täällä on paljon hyviä projekteja esiteltäväksi. Mutta meikäläisille olisi tärkeää myös se, mitä sieltä saa: tottumusta kansainväliseen kanssa-

käymiseen, varmuutta esiintymiseen, itseluottamusta, tietoa siitä mitä Euroopassa tapahtuu. On hyvä, että on eritasoisia tilaisuuksia käyttää tietojaan ja taitojaan ja saada kokemuksia.

Ilkka Mäkinen

TIEDOKSI

Opinnäytteitä

Tampereen yliopiston informaatiotutkimuksen laitoksella valmistuivat vuonna 1998 seuraavat Pro gradu -tutkielmat ja sivuaineen tutkielmat.

Eloranta, Heikki, Haku suomen kielellä englanninkielisestä kuvatietokannasta. Kieltenvälisten ja sanahahmotäsmäytykseen perustuvien tiedon tallennus- ja hakumenetelmien vertailu sanomalehden valokuva-arkiston asettamien kriteerien suhteen.

Haanila, Kirsi, Suomalainen jääkiekkokirjallisuus. Julkaisujen ja julkaisutomjinnan tarkastelua.

Heino, Marja-Liisa, Vanhainkodissa pysyvästi asuvien vanhusien tiedontarpeista ja tiedonhankinnasta elämäntavan viitekehityksessä.

Iduozee, Taina, Etniset vähemmistöt ja kirjasto -monikulttuurisuus Helsingin kaupunginkirjastossa. (sivuaineen tutkielma)

Jokitalo, Päivi, Internet-käytön leviäminen Suomen yleisissä kirjastoissa ja tietoverkkojen käytön kansalliset tukitoimet.

Keränen, Susanna, Tiedonhaun sanasto ja sanastotyössä ilmenneet kielenhuolto-, vierasperäisyys- ja ekvivalenssiongelmat.

Kettunen, Riitta, Kaikenkattavat käsitteet. Käsiteanalyttinen tutkielma kirjan, teoksen ja dokumentin käsitteistä.

Oksman, Hannele, Noviisista asiantuntijaksi: diabetesperheen tiedontarpeet ja tiedonhankinta.

Pollari, Minna, Maatalouden tutkimuskeskuksen tutkijoiden tiedonhankinta.

Saarikoski, Siija, Sairaanhoidajan työssään tarvitsema tieto, sen hankinta ja käyttö.

Salosaari, Pekka, Nimikirjoitustiedostoihin perustuva musiikin tiedonhakumalli.

Seppälä, Marja-Liisa, Kokoelman kehittäminen ja siihen vaikuttavat tekijät: teoriaa ja käytäntöä.

Sivunen, Vesa, Tesaauruksen avulla laajennetut sanahaut CACM-tietokannasta ja hakutulosten visualisointi.

Snicker, Nina, Uutiskuvien kuvailutietojen kumuloituminen kuvatoimiston tuotantoprosessissa.

Suhonen, Mari, Lapset ja nuoret Kirjastolehden sivuilla.

Toivanen, Tiina, Säännöksiä ja näkemyksiä Suomen vankilakirjastoista. Vapausrangaistusideologinen näkökulma.

Valpas, Pirjo, Verkkolehden käyttö ja lukijat - Kauppalahden verkkoversion kokeiluvaiheen käyttötutkimus.

Virolainen, Virpi, Tiedonkäytön rinnastaminen kaunokirjallisuuden reseptioon työstrategiatasolla.